

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S.
Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ
extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...**

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

XVIII. De Peregrinatione in partes exteras.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

videmus, tempora ipsa, in *Atheismum* procliviora, (qualia fuerunt *Augusti Caesaris*, tranquilla fuisse. At *Superstitio* compluribus regnis & Rebut publicis ruina fuit: introducit enim novum *Primum Mobile*, quod omnes *Imperio* Sphæras rapit. Magister *Superstitutionis* populus; Atque in omni *Superstitutione* sapientes stultis obsequuntur; Atque argumeta *Practica* succumbunt, ordine perverlo. Gravis fuit ille sermo quorundam *Prælatorum* in *Conclio Tridentino*, in quo doctrina *Theologorum Scholasticorum* plurimum potuit; Nimirum; *Scholasticos Astronomis similes fuisse, qui Eccentricos Circulos, & Epicyclos, & huiusmodi Orbium machinas finxerunt, quo Phenomena servarent, et si satis sciret, nihil tale revera existere*: Eodem modo, etiam *Scholasticos* complura subtilia & perplexa *Axiomata* & *Theoremata* invenisse, quo *Practica Ecclesiæ* caverent. *Superstitutionis* causæ sunt; *Grati* & *sensuales Ritus* ac *Ceremoniæ*; *Externæ* & *Pharisaica sanctitatis* *Excessus*; *Traditionum* major quam par fuerit reverentia, quæ Ecclesiam non potest non onerare; *Siratagemata Prælatorum*, quibus utuntur ad ambitionem propriam, & lucrum; *Nimius Intentionum bonarum Favor*, qui *Novitatibus* & *studiositate* januam aperit; *Exemplorum* importuna & inepta *peritio* ab humanis, quæ in *Divina* transferantur; quæ necessario parit phantasiarum male coherentium mixturam; *Postremo Tempora barbaræ*, cum calamitatibus & perturbationibus conjuncta. *Superstitio*, sine velo, deformis res est; Etenim sicut *Simiæ*, similitudo cum *Homine* deformitatem addit; ita & *Superstitutioni*, similitudo cum *Religione*. Et quemadmodum cibi salubres corrumpuntur in vermiculos; ita ritus & formulæ bonæ & sanæ corrumpuntur in observantias pusillas & superfluas. Quin &, non caret *Superstitutione* quandoque *Superstitutionis* fuga; cum se tanto saniores & puriores viam inire putent homines, quanto à *Superstitutionibus*, prius receptis, longius deflexerint. Itaque curæ esse debet, in *Religione* reformanda (ut fit in corpore purgando,) ne sana cum corruptis simul evacuentur; Quod fere fit, ubi *Reformatio* regitur à populo.

XVIII.

DE PEREGRINATIONE IN PARTES EXTERAS.

Peregrinatio in partes externas, in Junioribus pars institutionis est; In Senioribus, pars experientia. Qui proficiscitur in *Partes Exteras*, antequam in *Lingua Gentis*, quam adit, aliquos fecerit progressus, ad *Ludum Grammaticum* vadit, non ad peregrinandum. Ut adolescententes peregrinentur sub *Tutore*, aut *Servo* aliquo experto, probo; modo talis sit, qui *Linguam* calleat, quique *Regionem* illam ante adiverit; unde possit eos instruere; quæ in illa *Regione*, ubi peregrinantur, digna spectatu & cognitu sunt; quæ amicitia & familiaritates contrahenda: quæ denique *studia* & *disciplina* ibi vigeant. Aliter enim adolescententes peregrinantur cucullati, & foras prospicient parum. Mirabile certe, in *Navigacionibus*, ubi nihil aspici datur præter *Cælum* & *Pontum*, conficere consueffe homines *Diaria*; Verum in *Peregrinationibus* per *Terram*, in quibus tot res occurrunt observanda, plerumque hoc omitti; Ac si fortuna magis in codicillos mererentur referri, quam quæ de indultria observantur. *Diaria* igitur in usu sunt. *Res* spectanda & ob-

servanda sunt ista: *Aula Principum*, præsertim cū *Legatos* externos admittunt; *Judicia* & *Curia*, cum causæ perorantur; & similiter *Consistoria Ecclesiastica*; *Templa* & *Monasteria*, cum *Monumentis* in illis extantibus; *Mœnia* & *Munitiones Urbium* & *Oppidorum*; *Portus* & *Sinus*; *Antiquitates* & *Ruina*; *Bibliothecæ*, *Collegia*, *Disputationes*, & *Prælectiones* ubi habentur; *Naves* & *Carinæ*; *Palatia*, & *Horti magnifici* & *amœni* prope *Urbes* magnas; *Armariæ*; *Navalia*; *Cellæ* & *Horrea publica*; *Loci Excambii*; *Burlæ*; *Cellæ Mercium*; *Exercitia equitationum*, *Muneris Gladiatorij*; *Militum delectus* & *instructio*, cum *similibus*; *Comœdiæ*, illæ scilicet ad quas homines melioris notæ spectatum veniunt; *Theauri monilium* & *vestium*; *Curiositates* & *raritates*; *Deniq;* quicquid in *locis*, quæ transeunt, sit celebre aut memorabile. De his omnibus, à *Tutoribus*, aut *Servis prædictis* diligenter inquirendū. Quantum ad *Triumphos*, *Saltationes* sub *larva*, *Convivia*, *Nuptias*, *Funera*, *Supplicia capitalia*, & huiusmodi *Specacula*, non opus est ut reducantur hominibus in memoriam: Attamen non sunt certe illa prorsus negligenda. *Sitibi* cordi sit, fructum *Peregrinationis* adolescentis in *compendium* redigere, utq; brevi spatio multū colligat, hoc faciendū præcipio. *Primo* (ut dictum est) in *Lingua* aliquis profectus faciendus antequam proficiscatur. Tum adjungendus est *Servus* aliquis aut *Tutor*, qui *Regionem* perñdit, ut & jam dictū est. Habeat etiam *præsto Librum* aliquem, aut *Chartam Chorographicam*, *Religionis* illius, ubi peregrinatur; Quæ instar *Clavis* erit ad inquirendum. Conficiat etiam *Diarium*. Ne moretur longius, in una *Urbe*, aut *Oppido*: Plus certe aut minus, prout *Locus* meretur, sed minime diu. Imò, dum moratur in aliqua *Civitate*, aut *Oppido*, mutet sæpius *hospitiū*, ex una parte *Oppidi* in alterā; Nam & hoc certe magis est attrahendi familiaritates, & consuetudines hominum compluriū. Secludat se ut plurimum à *confortio popularium* suorum, atq; in iis *locis* victitet, ubi simul convivantur homines melioris notæ ex *natione* ubi peregrinatur. Etiam cum de *loco* in *Locum* itineratur, parat sibi *Literas commendatorias*, ad *personam* aliquam eminentiorem, degentem in *loco* quo se transfert; Ut ejus favore & opera utatur, in iis, quæ spectare aut cognoscere desiderat. Hoc modo *Peregrinationis* utilitatem accelerare poterit. Quatenus ad familiaritates & amicitias, quæ inter peregrinandum adjungendæ sunt; Utilissima omnium est illa *Secretariorum*, & *Ministrorum interiorum* quibus *Legati* utuntur. Hoc enim pacto, in una *regione* peregrinando, etiam plurium *regionum* notitiam & experientiam ad se attrahet, & suget. Visitet etiam & adeat *personas* in unoquoque genere egregias, quæ magni apud externos nominis sunt; ut possit notare: quomodo *Os*, *Vultus*, & *corporis lineamenta* & *motus*, respondeant *Famæ*. Quantum ad *Rixas* & *Simultates*: cum *cura* & *diligentia* sunt illæ vitandæ. *Oboriuntur* sæpissime circa *amores*, *compositiones*, *præsentia*, & *verba contumeliosa*. Et caveat in primis quivis à *confortio* hominū iracundorū, & qui facile inimicitias suscipiunt. Illi enim eū suis immiscebunt cōtentionibus. Quando *Peregrinator* domum revertitur, nihilominus *regiones*, in quibus peregrinatus est, nū relinquat prorsus pone se: Verū conservet, & colat *amicitiam* eorum, cū

quibus familiaritatem contraxit, iis dico qui sunt ex dignioribus, per literas. Et *Peregrinatio* sua potius manifestetur & appareat in sermonibus suis; quam in vestitu, aut gestu: etiam in sermonibus suis potius meditetur quid sobrie respondeat, quam ad narrationes facilis & pronus sit. Illud etiam in eo sit conspicuum, quod mores patrios cum moribus exteris non commutaverit: Sed potius quod consuetudines patrias, iis, quæ peregere dicitur, tanquam floribus asperferit.

XIX.

DE IMPERIO.

Miser proculdubio est animi status; pauca habere quæ appetas, multa quæ metuas: Atamen hoc ipsum *Regibus* fere proprium est: Qui in supremo gradu collocati, non habent ad quod aspirent; Id quod animos eorum reddit languidiores: Atque contra habent phantasmata plurima periculorum & umbrarum volitantium; Id quod animos eorum reddit minus serenos. Hinc etiam emanat & alter ille effectus, quem *Scriptura Regibus* tribuit: *ut cor Regis sit inscrutabile*: Etenim suspitionum multitudo, & absentia affectus alicujus prædominantis qui reliquis imperet, cujusvis animum reddit exploratu difficilem. Hinc quoque emanat & illud, *Quod Reges* sæpenumero delideria sibi ipsis creant, atque ad nugas animum adjiciant: Interdum ad ædificia extruenda; Interdum ad *Ordinem* aliquem aut *Collegium* instituendum; Interdum ad *personam* aliquam mechanicam aut manus excellentiam exercendam: ut *Nero* studuit pulsanda citharæ, *Domitianus* sagittis collimandis, *Commodus* gladiatoria, *Caracalla* aurigationi. Hoc illis incredibile videtur, qui Axioma illud norunt: *Animum humanum, magis exhilarari & resciri, progrediendo in rebus parvis, quam consistendo in rebus gradibus*. Videre etiam est *Reges*, qui sub *Imperij* sui initiis in victoriis & provinciis subjudandis, maxime felices fuerunt (cum vix possibile sit ut perpetuos progressus faciant, verum ut fortunam suam aliquando adversam & retrogradam experiantur) sub fine suspensiosos & melancholicos evasisse; Ut contigit *Alexandro Magno*, *Diocletiano*, ac nostra ætate *Carolo Quinto*; & aliis. Qui enim progredi semper consuevit, & in obicem tandem impingitur, sui ipsius favore excidit, neque amplius res est quæ fuit.

Dicamus nunc de vera *Imperii Temperatura*; Quam servare, res ardua est & rara. Etenim tam *Temperies*, quam *Intemperies*, ex contrariis consistunt. Verum alia res est contraria miscere, alia alternare. Responsum *Apollonii*, egregia prudentia plenum est. Interrogabat eum *Vespasianus*, *Quid Neroni ruina fuisset?* Respondit: *Nero Citharam perire pulsare & accommodare noverat; At in imperando choros interdum nimium distendebat, interdum eas nimium relaxabat*. Atque certissimè est, Nihil auctoritatem æq; destruere, ac inæqualem, & quasi subsultoriam, atque intempestivâ *Potentie* alternatione, nunc rigidius intensa, nunc laxius remissa.

Veruntamen & hoc verum est, moderni temporis prudentiam, circa *Principum* negotia tractanda, in hoc potissimè versari, ut conquirantur magis & aptentur remedia & subterfugia malorum & periculorum, cum ingruerint; quam ut prudentia solida & constanti depellantur & summoveantur,

antequam impendant. Verum hoc nihil aliud est, quam in agone cum *Fortuna* experiri: Caveant autem homines, ne obdormiscant circa turbati materias primas, & inchoamenta. Nemo siquidem scintillam, incendiū parituram, prohibere potest, nec regiones metiri, unde eruptura sit. In *Principum* negotiis intervenit proculdubio multæ difficultates & impedimenta; At sæpenumero maxima impedimenta sunt, *Principum* ipsorum affectus & mores. Etenim *Principibus* frequenter accidit, ut contradictoria plane appetant; sicut rectè *Tacitus*: *Sunt plerumque Regum voluntates vehementes, & inter se contraria*. At *Potentia* nimia sollicitissimè est, credere, se posse finem rei pro arbitrio assequi: neque tamen media procurare.

Regibus intercedit negotium cum *Nationibus* vicinis, cum *Uxoribus* propriis, cum *Liberis* suis, cum *Prelatis* & *Clero*, cum *Proceribus Regni*, cum *Nobilibus* *secunda Classis* sive *Generosis*, cum *Mercatoribus* suis, cum *Piebe* Regni, cum *Militibus* suis. Atque à singulis horum impendent pericula, nisi adhibeatur cura.

Quod ad *Vicinos* attinet, præscribi non potest *Regula* aliqua certa *Cautionis*, propter occasionū varietatem, unica excepta, quæ semper tenet. Ea est, ut *Principes* huic rei perpetuo invigilent, ne quis ex *vicinis* in tantum excresecat: (vel novis territorii augmentis, vel commercium ad se trahendo, vel propius accedendo, & similibus: quo majorem nanciscatur ledendi potestatem, quam antea habuerat. Sane, durante *Triumviratu* illo *Regum*, (*Henrico Octavo Anglo*, *Francisco Primo Gallo*, & *Carolo Quinto Hispano*), ea viguit inter ipsos diligentia, ut nemo trium vel palmam terræ acquirere potuisset, quin reliqui duo statim rem ad æquilibrium deducerent: neque pacem scenore redimere sustinerent. Idemque præstabat *Fœdus* illud, (cui *Guicciardinus* securitatem *Italia* attribuit), iustum inter *Ferdinandum Regem Neapolitanum*, *Laurentium de Medicis*, & *Ludovicum Sforziam*, *Principes* alterum *Florentiæ*, alterum *Mediolani*. Neque recipienda est *Opinio* quorundam ex *Scholasticis*: *Bellum juste suscepti non posse nisi ob injuriam, aut provocationem præcedentem*. Siquidem justus metus imminenti, periculi etiam violentia aliqua non præcesserit, proculdubio belli causa est competens & legitima.

Quantum ad *Uxores*; Extant exempla ejus generis crudelia & atrocia. *Livia*, infamis ob veneficium *Augusti*; *Roxolana* uxor *Solymani*, perniciè intulit *Mustapha* celeberrimo illi *Principi*; Atque alias successione, & Domum, *Mariti* sui, perturbavit. *Edvvardi Secundi Regis Angliæ* uxor, operâ præbuit præcipuam, in *Mariti* sui de *Regno* deturbatione, & necè. Hoc genus periculi maxime timendum, cum *Regina* *Liberos* ex priorè *Marito* fulceperunt, aut in adulterio degunt.

Quantum ad *Liberos*; Ab iis etiam orta *Tragediæ* plurimæ. Atque generaliter, suspiciones arreptæ à *Patribus*, in *Filios* suos, in faulta extiterunt. *Mustapha* (quem antea nominavimus) cædes, *stirpi Solymani* adeo fatalis fuit, ut successio *Sulthanorum*, usque in hodiernum diem, pro suspecto habeatur, velut sanguinis ementiti, quia *Solymus* Secundus putabatur suppofitius. Cædes etiam *Crispi*, *Principis* summæ spei, inflicta per *Patrem* suum *Constantium Magnum*, similiter ejus *Familie* fatalis fuit.